

USTAWA
z dnia 16 grudnia 1972 r.

**o świadczeniach przysługujących w razie wypadków
i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową**

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 1972 r. Nr 53, poz. 342; z 1985 r. Nr 20, poz. 85; z 1989 r. Nr 35, poz. 192; z 1998 r. Nr 162, poz. 1118

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

Świadczenia w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową określone w ustawie przysługują żołnierzowi, który doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej albo wskutek choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, a także rodzinie żołnierza, który zmarł wskutek takiego wypadku lub choroby.

Art. 2.

1. Za wypadek pozostający w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej uważa się nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które zaszło podczas lub w związku:
  - 1) z wykonywaniem obowiązków służbowych albo poleceń przełożonych,
  - 2) z wykonywaniem czynności w interesie służby, nawet bez polecenia przełożonych,
  - 3) z wykonywaniem funkcji lub zadań zleconych przez działające w wojsku organizacje polityczne, zawodowe lub społeczne,
  - 4) z ratowaniem ludzi lub ich mienia z grożącego niebezpieczeństwa albo ratowaniem mienia społecznego przed zniszczeniem lub zagarnięciem,
  - 5) z udzielaniem przedstawicielowi organu państwowego pomocy przy spełnianiu przez niego czynności urzędowych,
  - 6) z udziałem w pościgu lub ujęciu osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa albo ochroną innych obywateli przed napaścią,
  - 7) z udziałem w czynach społecznych organizowanych za zgodą przełożonego,
  - 8) z odbywaniem bezpośredniej drogi do miejsca i z miejsca wykonywania czynności określonych w pkt 1-7.
2. Minister Obrony Narodowej określa tryb ustalania okoliczności i przyczyn wypadków, o których mowa w ust. 1.

Art. 3.

Wykaz chorób, z tytułu których przysługują świadczenia określone w ustawie, ustala Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrami Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Pracy, Płac i Spraw Socjalnych.

Art. 4.

Świadczenia określone w ustawie nie przysługują:

- 1) w razie wypadku lub choroby, których wyłączną przyczyną lub udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i był należycie przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów,
- 2) w razie wypadku, którego wyłączną przyczyną było zachowanie się żołnierza spowodowane nadużyciem alkoholu,
- 3) jeżeli uszczerbek na zdrowiu lub śmierć żołnierza zostały spowodowane przez niego rozmyślnie.

Rozdział 2**Jednorazowe odszkodowanie pieniężne oraz świadczenia rentowe****Art. 5.**

1. Żołnierzowi, który doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku określonego w art. 2 albo trwałego uszczerbku na zdrowiu co najmniej w 20% wskutek choroby określonej na podstawie art. 3, przysługuje jednorazowe odszkodowanie pieniężne.
2. Podstawę obliczenia wysokości odszkodowania stanowi:
  - 1) w stosunku do żołnierza zawodowego - kwota dwunastomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym przyjmowanego za podstawę wymiaru emerytury lub renty stosownie do przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin,
  - 2) w stosunku do żołnierza niezawodowego - kwota dwunastomiesięcznego wynagrodzenia lub uposażenia przyjmowanego za podstawę wymiaru renty stosownie do przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.
3. Odszkodowanie przysługuje w wysokości 1/100 kwoty określonej w ust. 2, nie mniej jednak niż 500 zł za każdy procent ustalonego uszczerbku na zdrowiu.
4. Jeżeli nastąpi dalsze pogorszenie stanu zdrowia żołnierza pozostające w związku z wypadkiem lub chorobą, które spowodowały ustalony poprzednio uszczerbek na zdrowiu, i uszczerbek ten powiększy się co najmniej o 10%, odszkodowanie ulega odpowiedniemu zwiększeniu.

Art. 6.

1. W razie śmierci żołnierza wskutek wypadku określonego w art. 2 albo wskutek choroby określonej na podstawie art. 3 jednorazowe odszkodowanie pieniężne przysługuje następującym członkom rodziny żołnierza:
  - 1) małżonkowi, który w dniu śmierci żołnierza pozostawał z nim we wspólności małżeńskiej,
  - 2) dzieciom, wnukom, rodzeństwu i rodzicom, jeżeli w dniu śmierci żołnierza spełniali warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej, określone w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin albo w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.
2. Odszkodowanie przysługuje małżonkowi albo dziecku, które jest sierotą zupełną, w wysokości 40.000 zł.
3. Jeżeli po żołnierzu pozostało dwoje lub więcej dzieci, które są sierotami zupełnymi, kwota odszkodowania określona w ust. 2 ulega zwiększeniu o 10.000 zł na drugą i każdą dalszą sierotę zupełną. Łączną kwotę odszkodowania dzieli się między te dzieci w równych częściach.
4. Kwota odszkodowania przysługującego małżonkowi lub dzieciom, które są sierotami zupełnymi, nie może być niższa niż kwota dwunastomiesięcznego uposażenia lub wynagrodzenia, o którym mowa w art. 5 ust. 2.
5. Każdemu innemu członkowi rodziny wymienionemu w ust. 1 pkt 2, w tym również każdemu dziecku, które nie jest sierotą zupełną, odszkodowanie przysługuje w wysokości 10.000 zł.
6. Jeżeli uprawnionymi do odszkodowania są tylko rodzice, przysługuje ono obojgu rodzicom w wysokości 40.000 zł, a jeżeli uprawnionym jest tylko jedno z rodziców - w wysokości 25.000 zł.
7. Jeżeli żołnierz zmarł wskutek wypadku lub choroby po otrzymaniu z tytułu tego wypadku lub choroby odszkodowania, uprawnionym członkom jego rodziny przysługuje odszkodowanie tylko wtedy, gdyby było ono wyższe niż odszkodowanie wypłacone żołnierzowi. W takim przypadku odszkodowanie przyznaje się w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy kwotami tych odszkodowań i wypłaca się w odpowiednich częściach uprawnionym członkom rodziny.

Art. 7.

1. Jednorazowe odszkodowanie pieniężne określone w art. 5 lub w art. 6 przysługuje, jeżeli żołnierz:
  - 1) doznał uszczerbku na zdrowiu lub zmarł wskutek wypadku w ciągu 3 lat od tego wypadku,
  - 2) doznał uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby nie później niż w ciągu 3 lat od zwolnienia z czynnej służby wojskowej,
  - 3) zmarł wskutek choroby w ciągu 3 lat od ustalenia uszczerbku na zdrowiu wskutek tej choroby, nie później jednak niż w ciągu 3 lat od zwolnienia z czynnej służby wojskowej.

2. Zwiększenie odszkodowania określone w art. 5 ust. 4 przysługuje, jeżeli zmiany w stanie zdrowia żołnierza uzasadniające zwiększenie odszkodowania nastąpiły w terminach określonych w ust. 1 pkt 1 i 2.

Art. 8.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach Minister Obrony Narodowej lub organ wojskowy przez niego upoważniony może przyznać:

- 1) żołnierzowi albo członkowi rodziny zmarłego żołnierza - odszkodowanie wyższe niż określone w art. 5 i 6,
- 2) członkowi rodziny zmarłego żołnierza nie spełniającemu warunków wymaganych do uzyskania renty rodzinnej albo innej osobie bliskiej - odszkodowanie w granicach określonych w art. 6,
- 3) członkom rodziny żołnierza, który zaginął w czasie pełnienia służby wojskowej - odszkodowanie w wysokości określonej w art. 6.

Art. 9.

Minister Obrony Narodowej może podwyższać kwoty jednorazowych odszkodowań pieniężnych określone w art. 5 i 6.

Art. 9a.

1. Żołnierze powołani do służby zawodowej po dniu 1 stycznia 1999 r., którzy ulegli wypadkowi podczas lub w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, otrzymują rentę z tytułu niezdolności do służby, a w razie śmierci – członkowie rodziny rentę rodzinną, w wysokości i na warunkach określonych w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.
2. O inwalidztwie żołnierzy i związku tego inwalidztwa lub śmierci ze służbą wojskową orzekają wojskowe komisje lekarskie na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin.
3. Świadczenia dla osób określonych w ust. 1 finansowane są ze środków budżetowych będących w dyspozycji Ministra Obrony Narodowej.

Rozdział 3

Odszkodowanie za przedmioty osobistego użytku

Art. 10.

Żołnierzowi, który doznał uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku określonego w art. 2, a w razie jego śmierci wskutek takiego wypadku - członkom pozostałej rodziny, przysługuje odszkodowanie za udowodnione szkody poniesione wskutek utraty, zniszczenia lub uszkodzenia w związku z wypadkiem przedmiotów osobistego użytku.

Rozdział 4**Postępowanie w sprawie odszkodowania****Art. 11.**

1. O stopniu uszczerbku na zdrowiu żołnierza wskutek wypadku, o którym mowa w art. 2, albo wskutek choroby określonej na podstawie art. 3 orzekają wojskowe komisje lekarskie.
2. Wojskowe komisje lekarskie ustalają również związek śmierci żołnierza ze służbą wojskową wskutek wypadku lub choroby.
3. Minister Obrony Narodowej określa w drodze rozporządzenia w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych sposób ustalania stopnia uszczerbku na zdrowiu żołnierzy oraz związku śmierci żołnierzy ze służbą wojskową wskutek wypadku lub choroby.
4. Związek śmierci żołnierza niezawodowego ze służbą wojskową wskutek wypadku lub choroby, jeżeli zmarł on poza wojskowym zakładem leczniczym po zwolnieniu ze służby wojskowej, ustala komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia na zasadach i w trybie określonych w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Art. 12.

1. Postępowanie w sprawie odszkodowania wszczyna się z urzędu lub na wniosek zainteresowanego.
2. Prawo do odszkodowania oraz jego wysokość ustalają właściwe organy wojskowe.
3. Od decyzji organu wojskowego przysługuje zainteresowanemu odwołanie do właściwego sądu według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego oraz w terminie przewidzianym w art. 477⁹ § 1 tego Kodeksu.
4. Odwołanie do sądu przysługuje także w wypadku niewydania przez organ wojskowy decyzji w terminie dwóch miesięcy od dnia zgłoszenia wniosku o świadczenia odszkodowawcze bądź powstania obowiązku wszczęcia postępowania z urzędu.

Art. 13.

Odszkodowania określone w art. 5-10 wypłaca właściwy organ wojskowy.

Art. 14.

Minister Obrony Narodowej określa w drodze rozporządzenia przypadki, w których postępowanie w sprawie odszkodowania wszczyna się z urzędu, tryb przyznawania i wypłaty odszkodowania oraz właściwość organów wojskowych w tych sprawach.

Rozdział 5

Inne świadczenia przysługujące żołnierzom niezawodowym

Art. 15.

1. Żołnierzowi niezawodowemu, który bezpośrednio przed powołaniem do czynnej służby wojskowej był pracownikiem, przysługują po zwolnieniu z tej służby świadczenia wyrównawcze, jeżeli jego zarobki uległy obniżeniu wskutek uszczerbku na zdrowiu spowodowanego wypadkiem określonym w art. 2 lub chorobą określoną na podstawie art. 3.
2. Świadczenia wyrównawcze przyznaje i wypłaca zakład pracy, w którym żołnierz był zatrudniony przed powołaniem do służby wojskowej, w wysokości i na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy.

Art. 16.

Żołnierzowi niezawodowemu, który bezpośrednio przed powołaniem do czynnej służby wojskowej był pracownikiem, uprawnionemu po zwolnieniu z tej służby do zasiłku z ubezpieczenia społecznego za czas niezdolności do pracy z powodu choroby, przysługuje zasiłek ten w wysokości 100% miesięcznego zarobku osiąganego przed powołaniem do służby wojskowej, jeżeli stał się czasowo niezdolny do pracy wskutek uszczerbku na zdrowiu spowodowanego wypadkiem określonym w art. 2 lub chorobą określoną na podstawie art. 3.

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 17.

1. Świadczenia pieniężne przewidziane w ustawie przysługują:
  - 1) z tytułu wypadków pozostających w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej, jeżeli wypadek nastąpił po dniu wejścia w życie ustawy,
  - 2) z tytułu chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, jeżeli żołnierz doznał uszczerbku na zdrowiu lub zmarł wskutek tej choroby po dniu wejścia w życie ustawy.
2. Do spraw o świadczenia należne z tytułu wypadków, które nastąpiły przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 18.

1. Odszkodowanie na zasadach określonych w ustawie przysługuje również:
  - 1) małoletnim kandydatom na żołnierzy zawodowych, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku pozostającego w związku z odbywaniem nauki albo wskutek choroby określonej na podstawie art. 3,
  - 2) osobom powołanym do odbycia czynnej służby wojskowej oraz zwolnionym z tej służby, które uległy wypadkowi w bezpośredniej drodze z miejsca zamieszkania do jednostki wojskowej lub z powrotem do miejsca zamieszkania,

- 3) studentom szkół wyższych odbywających wojskowe szkolenie w ramach studium wojskowego, którzy ulegli wypadkowi pozostającemu w związku z odbywaniem przez nich tego szkolenia,
  - 4) członkom rodzin osób zmarłych wskutek wypadku, o którym mowa w pkt 1-3.
2. Osobom wymienionym w ust. 1 pkt 2, które bezpośrednio przed powołaniem do służby wojskowej były pracownikami, przysługują również świadczenia przewidziane w art. 15 i 16.

Art. 19.

Świadczenia pieniężne przewidziane w niniejszej ustawie przysługują niezależnie od świadczeń przewidzianych w przepisach:

- 1) o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin,
- 2) o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,
- 3) o uposażeniu żołnierzy.

Art. 20.

Świadczenia przyznane na podstawie niniejszej ustawy i emerytura lub renta przyznana na podstawie przepisów wymienionych w art. 19 pkt 1 lub 2 stanowią - w stosunku do jednostek wojskowych oraz do żołnierzy i pracowników zatrudnionych w siłach zbrojnych, którzy nieumyślnie wyrządzili szkodę przy wykonywaniu powierzonych im obowiązków służbowych - wynagrodzenie wszelkich szkód wynikłych dla żołnierza lub jego rodziny, spowodowanych uszczerbkiem na zdrowiu lub śmiercią żołnierza wskutek wypadku określonego w art. 2 lub w art. 18 albo wskutek choroby określonej na podstawie art. 3.

Art. 21.

1. Uprawnienia Ministra Obrony Narodowej przewidziane w art. 8 i 9 przysługują Ministrowi Spraw Wewnętrznych w stosunku do żołnierzy pełniących służbę w podległych mu jednostkach i członków ich rodzin.
2. Przepisy wykonawcze przewidziane w ustawie Minister Obrony Narodowej wydaje w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 22.

1. W ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220) skreśla się art. 117.
2. W ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 11) skreśla się art. 65.
3. W art. 82 ustawy z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. Nr 16, poz. 134) skreśla się:
  - 1) w ust. 2 pkt 1 lit.a) wyrazy "art. 33a",
  - 2) w ust. 2 pkt 1 lit.b) wyrazy "art. 29a",
  - 3) ust. 4 i 5.

Art. 23.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r.